

DIN TOPONIMIA COMUNEI SĂGEATA, JUDEȚUL BUZĂU

GHEORGHE CALCAN
Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești

On the toponymy of Săgeata commune, Buzău county

Abstract: The name of Săgeata is derived from Stan Săgeata, the first inhabitant who settled on the territory of the present locality. As regards the origin of the names of the other localities in the commune, the following can be stated: in Beilic village, the Turks created a regional tax collecting point; Șăineasca and Plevna villages remind one of the 1877 Independence war; Dâmbroca and Movilița are situated on a knoll/an elevation; the inhabitants of Găvănești and Banița made pots and bushels out of the wood they cut from the nearby forest. The northern border of the commune consisted of *The iron road*, which, during the Middle Ages, ensured merchants' travel from the Carpathians to Brăila.

Keywords: toponymy, Săgeata commune, Buzău county.

Comuna Săgeata este situată în partea de câmpie a județului Buzău, pe malul stâng al râului Buzău, la aproximativ 17 km sud de municipiul omonim. Comuna are o suprafață de 102 km² și o populație de 5483 locuitori (anul 2002), în care românii reprezintă 99,23%. Minoritățile naționale sunt în număr nesemnificativ (38 de țigani, adică 0,69%), iar religia ortodoxă are o pondere covârșitoare (99,89%) (*Comuna Săgeata, Buzău, Wikipedia*, Online).

Comuna are șapte sate: Dâmbroca, Bordușani, Săgeata, Beilic, Găvănești, Movilița și Banița așezate în ordinea prezentată, de-a lungul șoselei care merge în paralel cu apa Buzăului dinspre N spre S-SE. Organizarea comunei este veche, putând începe în forma modernă în anul 1864, prin legea comunală adoptată de Al. I. Cuza (Calcan 2009: 17–26). Componența și structura ei a variat de-a lungul timpului. *Legea pentru organizarea comunelor rurale din anul 1904*, o desemna cu următoarele localități: Săgeata de Sus unde se afla și reședința comunei, Săgeata de Jos, Șăineasca, Beilicu și Bordușanii – Coiteasca, așezând-o în plasa Câmpu. Dâmbroca era cuprinsă în Comuna Scurtești, localitate situată pe aceeași șosea spre N, iar Găvăneștii, Movilița și Banița alcătuiau comuna Gavănești (Monitorul Oficial 1904: 1028).

Originea denumirii localităților este de proveniență diversă: intuitivă, luată din sfera ocupațională a locuitorilor, cu filieră care ține de înfățișarea topografică a locului, sau de origine antroponimică (de la numele unor persoane care au avut un anumit rol în evoluția localității). Astfel localitatea **Dâmbroca** și-ar fi luat denumirea, conform tradiției orale, de la faptul ca satul este așezat pe o ridicătură a pământului, pe un dâmb (Andreica și Albu 2010: 12, 43; Jordan 1963: 49, 70). *Dicționarul Județului Buzău*, realizat de B. Iorgulescu, menționa pentru sfârșitul secolului al XIX mai multe nume Dâmbroca, toate în același perimetru, atribuite la doua cătune, unul aparținând Comunei Săgeata (5 case și 20 de locuitori) și altul numit și Chiona aparținând comunei Scurtești (34 case și 130 locuitori).

Aceeași denumire era atribuită la doua păduri (18 și 60 ha), din vecinătatea celor două cătune menționate și moșiei aferente localității (1350 ha), Dâmbroca desemnând astfel, la sfârșitul secolului al XIX-lea, șapte puncte distincte (Iorgulescu, 1892: 212). Astăzi numele Dâmbroca este atribuit localității și moșiei aferente satului respectiv.

Localitatea **Beilic** are o denumire de origine turcă, reprezentând, conform *Dicționarului explicativ al limbii române* (1975: 81), un punct în care turcii strângeau birul de la locuitorii zonei. Iorgu Iordan dă următoarele accepțiuni pentru originea denumirii de Beilic: a) punct/ „odaie” de locuit cu rol de găzduire gratuită a reprezentanților otomani, exemplul Odaia de Beilic (Turnu Măgurele), stație în drumul de trecere a turcilor spre Moldova; b) corvoadă, muncă gratuită sau cu plată mică la care erau obligați localnicii în folosul autorităților/ turcilor; c) punct de strângere, zeciuială a vitelor de către turci, beilic, (Movila Beilicului). Așa este și cazul cătunului Beilic din Județul Buzău (Iordan 1963: 255–256).

Începuturile localității trebuie să fie destul de vechi. Dacă mergem pe accepțiunea care este păstrată în tradiția orală, punct turcesc de strângere a dărilor, dominația otomană asupra Țării Românești datând din timpul domniei lui Mircea cel Bătrân, (1386–1418), se poate intui vechimea foarte mare a localității, turcii putând organiza aici, din vreme, un punct de strângere zonală a taxelor. Din perioada războiului ruso-turc din anii 1806–1812 sunt consemnate informații care atestă fortificații și lupte acerbe de ambele părți la Beilic și Săgeata (Bălănescu 1934: 10), la Beilic remarcându-se fortificațiile generalului Langeron din anul 1808 (Iorgulescu 1892: 256).

În perioada copilăriei noastre, anii 1960–1970, am auzit această accepțiune și din spusele bunicului Nicolae N. Calcan (1880–1976) care afirma că Beilicul ar fi fost sat „turcesc”. Turcii stabiliți aici s-ar fi căsătorit cu femei localnice și așa se explică faptul că beiliceni sunt mai bruneți și mai „râi” decât ceilalți locuitori ai zonei. Beilic este o localitate destul de mică, deși la sfârșitul secolului al XIX-lea avea 68 de case și 350 de locuitori (Iorgulescu 1892: 35).

Localitatea **Bordușani** este menționată prin *Legea comunelor rurale din anul 1904* sub denumirea Bordușani – Coiteasca (Monitorul Oficial 1904: 1028), iar *Dicționarul Județului Buzău*, de la sfârșitul secolului al XIX-lea, atesta moșia Coiteasca, în legătură logică cu localitatea care trebuia să o stăpânească și să o lucreze. Conform legendei, denumirea satului provine de la numele unui argat harnic și iute al moșiei Coiteasca (Iorgulescu 1892: 432), care se numea Bordușanu. Localitatea s-ar fi întemeiat în anul 1814 (Andreica și Albu: 12).

Referința legendei la hărnicie pare să aibă corespondență în realitate, de vreme ce bordușaneni sunt percepuți ca oameni harnici. Casele, anexele și gospodăriile lor sunt frumoase aranjate. Gardurile erau întotdeauna văruițe în alb, iar acum sunt vopsite, șanțurile măturate, iar la șosea, în fața casei, florile înveselesc imaginea localității. Trebuie remarcat faptul că, în vorbirea curentă, localnicii numesc localitatea Bordoșani, iar pe locuitorii acesteia, bordoșeneni.

Localitatea **Șeineasca**, dispărută în ultimele trei-patru decenii, a fost un mic sat (cătun) situat chiar pe malul stâng al râului Buzău, între Săgeata și Beilic. La sfârșitul secolului al XIX-lea avea 12 case și 60 de locuitori. Moșia sa (470 ha, din care 40 ha de pădure), ca toate celelalte moșii ale satelor comunei, era situată în partea estică și se numea tot Șeineasca (Iorgulescu: 79).

Această localitate s-a mai numit și Plevna. Denumirea este pusă în legătură cu războiul de independență din anul 1877 și bătăliile de la Plevna. *Dicționarul Județului Buzău* precizează faptul că localitatea s-a format pe moșia Beilicului prin împroprietărirea însurățeilor. Într-adevăr micuța localitate a funcționat întotdeauna ca un mic satelit al Beilicului, cu care s-a aflat în legătură printr-un drum special apropiat de albia Buzăului și în paralel cu drumul central al comunei, care trecea prin toate celelalte sate ale comunei. Interpretând datele *Dicționarului* menționat mai sus, am putea deduce că în momentul constituirii satului, ca urmare a *Legii de împroprietărire a însurățeilor* din anul 1878, localitatea avea 3 case și 20 de locuitori (Iorgulescu 1892: 404).

Denumirea Șeineasca pare a avea rezonanțe atât dacice, cât și turce (Andreica și Albu 2010: 48–49), ceea ce conduce la ideea unei vechimi considerabile a localității. În anul 1857 moșia Șeineasca apare menționată în documente (Andreica și Albu 2010: 48–49). Personal pledăm pentru ideea că localitatea s-a numit Șeineasca, iar apoi, după războiul de independență, când s-a adoptat legea de împroprietărire a tinerilor însurăței, prin venirea unui „flux demografic” acolo, localitatea și-a schimbat probabil denumirea în Plevna. Documentele și lucrările mai vechi sunt confuze în această privință utilizând cele două denumiri, concomitent, sau alternativ. Satul a fost întotdeauna de dimensiuni foarte mici, fapt care nu permitea existența a două localități distincte în același perimetru.

Satul a fost prezent în conștiința săgețenilor și pentru faptul că aici exista și funcționa aproape mereu luntrea (barca), care realiza trecerea de pe un mal pe celălalt al Buzăului, ce în vremea ploilor nu putea fi trecut decât în acest mod. Astăzi, localitatea a dispărut, cauzele trebuind căutate, în special, în izolarea acesteia: era singura așezare umană care nu se afla pe șoseaua principală a comunei.

Găvănești are o existență veche și, după datele pe care le deținem în prezent, este cea mai veche dintre localitățile comunei. Denumirea pare și ea „ancestrală”, provenind, conform tradiției locale de la ocupațiile tradiționale ale oamenilor de acolo, de a face găvane (eventual, duble) din lemn. Zona de luncă a Buzăului avea păduri întinse în trecut. Luând în considerație varianta lucrării în lemn, denumirea localității ar putea proveni și de la căușul – *găvanul* – lingurilor de lemn pe care localnicii le confecționau. Găvanul ar mai putea fi și bolidul / strachina din care oamenii mâncau. O altă ipoteză de lucru ar putea fi faptul că localitatea s-a aflat inițial în zona de luncă, pe vechea albie a Buzăului, în „găvanul” apei Buzăului. Iorgu Iordan aprecia că în Muntenia, *găvan/a* reprezenta un obiect din lemn, semisferic și adânc scobit, care servea la pisatul sării, usturoiului sau altor produse. În Moldova de nord cuvântul desemna scobitura semisferică a unui obiect din lemn, precum găvanul lingurii. Aceeași semnificație putând fi atribuită și pentru o groapă, o vâlcea semisferică, o mică depresiune în câldare, între munți, precum locul amplasării fostei mici mănăstiri Găvanul din Munții Buzăului. Cuvântul *găvana* are proveniență bulgărească, însemnând „strachină de lemn, bolid, gamelă”, accepțiuni predominante în Muntenia (Iordan 1963: 27, 390, 555).

Inițial, localitatea era așezată chiar în luncă, în zona fostei albie a Buzăului. La începutul secolului al XIX-lea, Episcopia Buzăului, care deținea pământuri și păduri în zonă, a hotărât ca oamenii să-și construiască locuințele pe terasa înaltă a râului, unde se află acum localitatea. Pe la 1800, localitatea avea aproximativ 30 de case, iar la sfârșitul secolului al XIX-lea Găvăneștii, împreună cu micul cătun învecinat la S-E, Movilița, aveau 231 de case și 1080 de locuitori (Iorgulescu 1892: 237).

În Găvănești există o biserică însemnată. După ce Episcopia Buzăului a decis strămutarea localității într-o poziție mai bună, episcopul Constantie a luat inițiativa construirii aici a unei biserici din lemn. Biserica nu a durat mult „datorită invaziilor”. În anul 1844, episcopul Chelasia a hotărât înălțarea unei alte biserici mult mai durabile, pe locul celei vechi din lemn. Biserica a fost finalizată în anul 1847, devenind un lăcaș mareț al timpului respectiv. Această biserică are o pisanie extrem de importantă care precizează: „Lăcaș D-nezeiesc, afierisit marelui ierarh Nicolae și mă înalț pe un pământ dulce, pe care l-a dăruit Sf. Episcopii Buzău, marele Mihai, viteazul creștinătății, la an. 1598. Mult timp au fost prădat și pustiit de păgânătate și stropit de lacrimile creștinismului căzut. Din ruine m-a înălțat Prea Sfinția Sa Chesarie Episcopul, la an. 1844, iar râvnitorul econom Filotei m-a săvârșit la anul 1847, decembrie 6. Astăzi auzi ruga umilă a românului creștin: fie ca mâine să serbez triumful eroului român sub un alt Mihai” (Iorgulescu 1892: 238).

Conform autorilor monografiei comunei Săgeata, zona Găvănești este menționată într-un document pentru prima dată în anul 1533, iar localitatea ca atare, în anul 1547, când Mircea Ciobanul, domnitorul Țării Românești, întărește o ocină în Găvăneștii de Coastă unui anume Badin. După atestare, localitatea apare cu frecvență apreciabilă, de cel puțin două ori în secolul al XVI-lea și al XVII-lea, de trei ori în secolul al XVIII-lea, pentru ca, începând cu secolul al XIX-lea, documentele să se înmulțească în mod considerabil (Andreica și Albu 2010: 51–52). Numele localității Găvănești s-a extins și asupra moșiei satului, situate în partea estică a localității, numită în mod curent și astăzi Găvăneasca.

Movilița reprezintă un cătun, situat în vecinătatea estică a localității Găvănești. Numele satului provine de la faptul că este situat pe/ lângă o ridicătură a pământului, o movilă. Localitatea s-ar fi înființat în anul 1881 (sau în 1892), din însărușei împroprietăriți pe o parte a moșiei Găvănești, numită Măgura Mică (Andreica și Albu 2010: 49–55, 97). Cătunul a funcționat ca un satelit al localității Găvănești și nu a dispărut pentru că se află la numai 150–200 m de șoseaua principală, care unește celelalte așezări ale comunei.

Banița este localitatea cea mai estică a comunei. Numele acesta provine, ca și în cazul Găvăneștilui din vecinătate, de la confecționarea obiectelor din lemn, a banițelor de către localnici din lemnul pădurilor învecinate. *Dicționarul Județului Buzău* consemna această denumire pentru o parte de 40 ha din pădurea satului Găvănești – Cotu Ciorii, pe moșia Găvănești – Priviți (Iorgulescu 1892: 22). În mod cert satul s-a dezvoltat în vecinătatea acestei păduri.

Autorii monografiei comunei Săgeata nuanțează legenda întemeierii localității, întemeiere pe care o plasează în anul 1892 (sau 1894), prin împroprietărirea însărușeilor (Andreica și Albu 2010: 12, 97), cu două variante. Prima este aceea că localitatea și-a luat numele de la o mică pădure situată în vecinătate – *Băncioara*. Cea de-a doua, că localitatea s-a constituit într-un „loc de popas”, unde un om de încredere al mai marelui locului (boierului), măsura grânele (dările țaranului) cu banița. În acel loc de popas al țaranilor se confecționau și se comercializau banițele (Andreica și Albu 2010: 12, 97). Evident, ambele variante sunt posibile. Personal, înclinăm spre varianta confecționării banițelor / dublelor din lemnul pădurilor învecinate.

Localitatea Săgeata, reședința comunei, apare pentru prima dată menționată într-o hartă a Țării Românești, realizată de specialiștii austrieci în anul 1790 (Andreica și Albu 2010: 10, 47). Autorii monografiei comunei Săgeata, Victor Andreica și Florentin-Stelian

Albu își însușesc punctul de vedere al lui Basil Iorgulescu, care coboară mult începuturile localității. Acesta, culegând date istorice referitoare la zona Buzăului și luând în considerație informații de primă mână (Miron Costin, *Letopisețul Țării Moldovei, De neamul moldovenilor ... etc.*), apreciază că Săgeata ar fi existat în timpul domniei lui Mihai Viteazul. Victor Andreica și Florentin-Stelian Albu îl citează astfel pe autorul *Dicționarului buzoian* din anul 1892: „în anul 1596, hanul tătăresc, profitând de absența din zonă a trupelor lui Mihai Viteazul, angajate, la acea dată, în altă bătălie, trece și prin Buzău, unde pradă orașul, dar îi bagă în sperieți și pe locuitorii din Săgeata, Dâmbroca și Găvănești – care fug în pădurile din zonă și în stufărișurile de lângă lacul Costeiu, aprinzându-le locuințele, după ce, în prealabil, le luaseră și sacrificaseră animalele și păsările” (Andreica și Albu 2010: 42). De asemenea, Săgeata și alte localități din zona Buzăului ar fi avut de suferit pagube importante și în timpul războalei seimenilor din anul 1656.

Desigur, aceste informații sunt extrem de tentante și prețioase, plasând existența localității în secolul al XVI-lea, ceea ce nu ar părea neplauzibil având în vedere faptul că Găvăneștiul, situat la 7 km, este menționat de cel puțin două ori în același secol, iar Belicul aflat la numai 4 km poate avea o vechime considerabilă. Logic, nu am putea exclude existența localității Săgeata, concomitent cu cea a Găvăneștiului și Belicului. Neliniștitoare este însă absența menționării localității în documentele secolelor XVII-XVIII, cel puțin până la această fază a cercetării. Acest lucru ne face să fim circumspecți până la certificarea unor documente indubitabile. Rezerva pe care o avem este aceea că, în relatarea evenimentelor istorice din zonă, Basil Iorgulescu ar fi interpretat, în sens larg, că acele evenimente petrecute în secolele XVI-XVII au afectat oamenii din ținutul care, la sfârșitul secolului al XIX-lea, alcătua localitatea Săgeata.

Conform lucrărilor referitoare la zonă, în timpul războiului ruso-turc din anii 1806–1812, localitatea a fost devastată în mai multe rânduri (Iorgulescu 1892: 433). Generalul rus Essen al III-lea a realizat aici fortificații puternice în anul 1806, constituind un lagăr rusesc care a fost apoi comandat de generalul Langeron (Bălănescu 1934: 10).

Pe la 1837 localitatea se compunea din aproximativ 40 de familii care trăiau în bordeie (Bălănescu 1934: 10). Reforma agrară a lui Cuza din anul 1864 s-a aplicat și în localitate. În Săgeata de Jos, de exemplu, au beneficiat de împroprietărire 97 de țărani, dar și preoții și învățătorii, iar suprafața cimitirelor a fost extinsă (Andreica și Albu 2010: 20). Localitatea s-a intersectat cu evenimentele și fenomenele care au traversat istoria națională: războiul de independență (Rizea 2008: 49), seceta din anul 1900, războala din anul 1907, războiul balcanic din 1913. La sfârșitul secolului al XIX-lea, Săgeata avea 1490 de locuitori, școală frecventată de 37 de băieți și 4 fete, biserică cu preot, cântăreț și paraclisier, „locuințele sunt convenabile, multe învelite în fier. Traiul începe a se îmbunătăți” (Iorgulescu 1892: 433).

Ca toți fii pământului românesc, săgețenii și-au adus contribuția lor la războiul întregirii naționale din anii 1916–1919 și au plătit un scump tribut celui de-al doilea război mondial. La fel ca în mai toate comunele țării, (Calcan 1995: 97–99) săgețenii au ridicat în perioada interbelică un foarte frumos monument, „unul dintre cele mai mărețe din județ” (Bălănescu 1934: 19). Monumentul reprezintă un soldat fandat cu baioneta la armă în poziție de atac, realizat în bronz, înălțimea 5.5 m, opera celebrului sculptor Ion Jalea (Andreica și Albu 2010: 107–108).

Numele localității Săgeata provine de la un anume Stan Săgeată, cioban de peste munți, care, în drumurile pentru găsierea unor fânețe mai bune, și-a așezat turma pe acele plaiuri, pe partea dreaptă a râului Buzău. Conform lui Dumitru Bălănescu, care a consemnat această legendă locală, pe la 1812 s-ar fi produs o puternică inundație a râului Buzău, iar Stan Săgeată a hotărât să treacă albia râului și să se așeze pe malul stâng al râului, mult mai înalt, unde se află acum localitatea (Bălănescu 1934: 9–10).

Stan Săgeată cu ajutoarele lui au fost acceptați de proprietarul moșiei de pe malul stâng al Buzăului, Alexandru Bagdat, care i-a primit pe noii veniți în calitate de clăcași, pentru a-și asigura astfel lucrutul pământului. De la târla lui Stan Săgeată, așezarea a crescut constant, devenind localitatea care va purta numele întemeietorului său. Autorii monografiei comunei Săgeata, Victor Andreica și Florentin – Stelian Albu redau și punctul de vedere al lui Iorgu Iordan care aprecia că toponimul *săgeată* ar putea proveni și de la iuțimea peștilor care înotau în apele Costeiului, sau în cele ale Buzăului, atunci când acestea se învolburau (în inundații) (Andreica și Albu 2010: 10–11). Personal, suntem mai atașați de varianta împrumutării numelui de la Stan Săgeată, viteza peștilor și apele învolburate reprezentând prezențe quasiuniversale.

O altă variantă pe care personal am auzit-o în copilărie de la bunicul nostru și de la alți bătrâni ai satului păstrează același nucleu al legendei lui Stan Săgeată, dar introduce câteva nuanțe interesante. Stan Săgeată, mocanul cu oi, ar fi fost cu adevărat cel care ar fi întemeiat localitatea pe malul drept al Buzăului. Locul satului ar fi fost pe platoul înalt de la Cotul Băcanului, unde malul Buzăului face un cot de aproape 90° și unde există un mic codru prezent și astăzi. Așezarea s-a dezvoltat în jurul movilii (tumulului) de acolo. Prezența tumulului certifică o locuire a zonei din timpuri vechi, poate chiar predacice. În jurul tumulului, și astăzi sunt și pot fi observate la suprafața terenului fragmente din vase de ceramică care sunt răsturnate în fiecare an de plug, la arat.

Localitatea era des prădată de către turci, mai ales în timpul nopții, când aceștia devastau gospodăriile localnicilor. Jaful constant al otomanilor i-a determinat pe localnici să se mute pe celălalt mal al râului. Primul om care a luat această inițiativă și s-a mutat pe malul stâng al Buzăului ar fi fost Stan Săgeată. De la numele acestuia a provenit denumirea așezării.

Localitatea s-ar fi întemeiat mult mai departe de locul unde este astăzi satul, tocmai pentru a se feri mai bine de jafurile nocturne ale turcilor. Punctul unde s-ar fi așezat fugarii ar fi fost la vreo 5 km mai spre est, pe Suseanca, în câmp, „după Cotitură”. Localitatea nu a viețuit mult aici. O molimă izbucnită i-a determinat pe localnici să se mute din nou, de această dată chiar în vecinătatea albiei Buzăului, exact acolo unde acum se află așezată localitatea. Explicația pare plauzibilă prin prisma faptului că fixarea așezării la o distanță mare de apă putea să îngreuneze viața oamenilor, iar lipsa apei putea favoriza bolile infecțioase. O variantă a legendei susține că Stan Săgeată abia acum ar fi intrat în acțiune, fiind cel care a decis mutarea așezării pe malul stâng al râului.

Legenda întemeierii satului Săgeata este relativ stufoasă, având mai multe variante greu verificabile. Nu putem preciza cu exactitate când anume a intrat în acțiune Stan Săgeată, la așezarea turmei de oi, pe malul drept al Buzăului, la trecerea apei Buzăului și întemeierea localității în câmp dincolo de Cotitură sau la așezarea definitivă din câmp, pe malul stâng al râului unde se află astăzi. Nu putem certifica, de asemenea, existența etapei intermediare, la 5 km est de râul Buzău.

Important este faptul că toate variantele legendei îl plasează în centru pe Stan Săgeată, care este astfel unanim recunoscut ca fondator al localității. Incertă rămâne și data întemeierii așezării. Dumitru Bălănescu opinează în lucrarea sa că aceasta s-ar fi produs în anul 1812. Personal considerăm că așezarea localității pe malul stâng al râului Buzău s-a produs mai devreme, probabil pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Pentru opinia noastră luăm ca susținere faptul că în timpul războiului ruso-turc din anii 1806–1812 localitatea exista deja aici, prin 1808–1809, mai mulți generali ruși ridicând fortificații la Beilic și Săgeata.

Comuna de „șes fertil puțin ondulat”, după cum apărea în *Dicționarul* de la sfârșitul secolului al XIX-lea – cu o suprafață de 5545 ha din care 4548 ha arabil, 225 ha pădure, 621 ha islaz și 160 ha sterp (Iorgulescu 1892: 432) – trecea și în perioada interbelică drept „o comună mare și bogată” cu „pământul arabil [...], de bună calitate” având „starea economică [...] prosperă” (Bălănescu 1892: 6–7,16). La sfârșitul secolului al XIX-lea, realizând o succintă prezentare eclectică, în comună existau: o moară cu aburi, 932 boi, 537 vaci, 225 viței, 8 bivoli, 169 cai, 131 iezi, 44 mânji, 1840 de oi, 10 capre, 32 porci, 26 de stupi, 1 lemnar, 4 fierari, 1 mașinist, o stână, 6 cârciumi, 3 greci și un israelit (Iorgulescu 1892: 432–433). În perioada interbelică, pe islazul comunal întins pe ambele maluri ale râului Buzău, pe o suprafață de 130 ha, erau hrănite aproximativ 250 de cornute mari și 2800 de oi, proprietate a locuitorilor satului (Bălănescu 1934: 16). Apogeul economic al localității pare să fi fost atins însă, în deceniile 7–8 ale secolului trecut, când s-au putut obține producții mari de cereale și legume, vorbindu-se de un brand al Săgeții, localitatea remarcându-se și prin semnificative împliniri în domeniul socio-cultural (Andreica și Albu 2010: 244, 274, 360, 364).

Toponimia locurilor, punctelor de lucru, a căilor de acces, a punctelor de reper are, în general, o proveniență intuitivă. Moșia Săgeții este compusă în genere din două zone: Suseanca și Văleanca. Denumirea provine de la faptul că, în anul 1855, proprietarul moșiei, Alexandru Bagdat, a împărțit-o celor doi moștenitori ai săi: Toma Bagdat și Katy Bagdat (Bălănescu 1934: 10). În acest mod satul a fost împărțit în două: Săgeata de Sus și Săgeata de Jos, denumiri atribuite în funcție de așezarea acestora pe cursul apei Buzăului. Astfel moșia Săgeții de Sus a devenit Suseanca, iar cea a Săgeții de Jos, Văleanca. Cele două moșii sunt despărțite de un drum numit Hotar. La jumătatea moșiei, la aproximativ 5 km est de sat, moșia Săgeții este străbătută transversal de un drum numit Cotitură (sau Cârmitură).

Moșia pleca din vatra satului și se întindea spre est, aproximativ 10 km, în Drumul Fierului sau Drumul Costeului. Acest drum reprezenta, în același timp, vechiul hotar între județul Buzău și fostul județ al Râmnicului Sărat și mergea aproximativ în paralel cu râul Buzău, dar la o distanță de aproximativ 10 km de acesta, înspre est, fără să treacă prin localități. El continua mai departe, pe o vale naturală, care dădea în lacul Costeului. Drumul de Fier are o origine medievală. El reprezintă un vechi drum comercial care ajungea de la Carpați la porturile dunărene, Brăila și Galați. Drumul de Fier mai era cunoscut de săgețeni și sub denumirea de Valea Costeului. Această vale cu o lățime de la 30 până la 250 m mergea de-a lungul Drumului Fierului până ajungea la Lacul Costeului, situat mai în apropiere de localitatea Banița. Lacul, menționat încă din 1731, conținea stufăriș și papură și era bogat în pește mic (în special caras) apreciat în alimentația localnicilor (Andreica și Albu 2010:51). Denumirea lacului a provenit probabil de la costrei, o plantă prezentă în zonă, cu rădăcini foarte puternice, care îndesește locul și e foarte greu de stărpit.

Un alt fenomen topografic și toponimic interesant al comunei este cel al tumulelor numite popular movile. Întâmplător, sau poate nu, trei dintre aceste movile sunt înșiruite pe „Drumul Mare” al Susencii. Toate sunt situate pe partea dreaptă a drumului, cum se merge spre câmp, și la o distanță foarte mică de acesta. Prima movilă este aproape de sat, a doua este la aproximativ 2 km de localitate, iar cea de-a treia se află dincolo de Cotitură, mai aproape de Valea Costeului, este mai puțin proeminentă și se numește Bășică. Interesant este faptul că, dacă s-ar continua această linie dreaptă ce unește cele trei movile, peste apa Buzăului, s-ar ajunge la o a patra movilă aflată pe platoul de lângă Cotul Băcanului, exact acolo unde se presupune că a existat inițial localitatea Săgeata.

O altă axă a movilelor însoțește cursul râului Buzău, mai corect șoseaua care trece prin localitățile situate pe malul stâng al râului. În comună, prima movilă este pe partea stângă a șoselei între Dumbroca și Bordoșani. Cea de-a doua, și cea mai vizibilă și recunoscută este cea dintre Săgeata și Beilic. Movila este cunoscută ca loc de reper, iar Valea Movilei a reprezentat în perioada anilor 1960–1990 o importantă zonă (Grădina) de zarzavaturi a CAP Săgeata. O altă movilă este în zona localității Movilița, care a dat numele localității respective.

Ca puncte importante în toponomastica localității am putea reține și Sărătura Mică și Sărătura Mare, ambele, mici văi străbătute de către un firșor de apă sălcie, la marginea satului, spre câmp. Interesante puncte toponomastice au devenit și fântânile satului și ale moșiei. Localitatea are două cimitire: Cimitirul Vechi, în Săgeata de Sus și Cimitirul Nou amplasat la marginea localității, pe Hotar, în Săgeata de Jos.

Toponimia Comunei Săgeata este una specifică așezărilor rurale. Denumirea satelor, a moșiei, a locurilor are o proveniență intuitivă. Numele satului Săgeata are la origine un antroponim, iar celelalte localități ale comunei își trag denumirea de la ocupațiile locuitorilor (Găvănești, Banița), de la înfățișarea topografică a locurilor respective (Dămbroca, Movilița), de la fenomene istorice sau social politice (Beilic, Șeineasca/ Plevna). Aceeași schemă se repetă în genere și în toponomastica diferitelor puncte de reper ale localităților, unde întâlnim filiera antroponomastică (Puțul lui Zgârci, Puțul Boiereștii etc.), sau cea topografică (Valea Movilei, Valea Costeului).

O semnificație aparte o are Drumul Fierului, denumire care transcede orizontul geografic al comunei, având o rezonanță istorică, regională și chiar națională, cu rădăcini în comerțul medieval al Țărilor Române, de la Dunăre în Transilvania, Moldova și Muntenia Subcarpatică, și invers.

Aplecările asupra toponimiei Comunei Săgeata din Județul Buzău, au menirea de a invita la reflecții prin aprofundarea acestui aspect important al vieții spirituale locale și al integrării și înțelegerii acestui proces într-un cadru mai larg, zonal sau chiar național. Antroponomastica și toponomastica pot contribui la deslușirea unor sensuri subtile și profunde ale metamorfozei spiritualității naționale în curgerea timpului.

Bibliografie

- Andreica, V. și F. S. Albu. 2010. *În căutarea unei noi șanse, Săgeata*. Buzău: Editura Editgraph.
- Bălănescu, D. 1934. *In amintirea eroilor din comuna Săgeata*. Buzău: f.e.
- Calcan, G. 2009. *Administrația publică românească în secolele XIX–XX. Legi și reforme importante, Volumul I, De la reformele lui Alexandru Ioan Cuza la cele ale Marii Uniri, (1864 – 1925)*. București: Editura Universitară.
- Calcan, G. 1995. Mărturii ale eroismului prahovean din timpul primului război mondial reflectate în presa din orașul Ploiești. În *Anuar, Fundația pentru Istoria Prahovei, Societatea de Științe Istorice, Filiala Prahova, Arhivele Statului, Filiala Prahova* (VII): 97–99. Ploiești: Editura Silex.
- Dicționarul Explicativ al Limbii Române*. 1975. București: Editura Academiei.
- Iordan, I. 1963. *Toponimie românească*. București: Editura Academiei.
- Iorgulescu, B. 1892. *Dicționar geografic, statistic, economic și istoric al județului Buzău*. București: Stabilineatul Grafic I. V. Socecu.
- Legea pentru organizarea comunelor rurale*. 1904. În *Monitorul Oficial*. 1 mai.
- Rizea, M. 2008. 130 de ani de la sfârșitul marelui război de independență și începutul relațiilor diplomatice româno-ruse. *Monitorul de petrol și gaze, Serie nouă, Revistă editată de Asociația „Societatea inginerilor de Petrol și Gaze” VII* (6): 43–49.
- Comuna Săgeata, Buzău. *Wikipedia*. s.v. http://ro.wikipedia.org/wiki/Comuna_S%C4%83geata,_Buz%C4%83u#Bibliografie (accesat în 4 octombrie 2011).